

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ' Я ОСОБИ

ПОНЯТТЯ, ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ВИДИ

СТ.СТ. 115-145

ПРОЧИТАТИ

**1) ПРО СУДОВУ ПРАКТИКУ В СПРАВАХ ПРО НЕОБХІДНУ ОБОРОНУ :
ПОСТАНОВА ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ ВІД 26 КВІТНЯ
2002 Р. № 1**

**2) ПРО СУДОВУ ПРАКТИКУ В СПРАВАХ ПРО ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА
ЗДОРОВ'Я ОСОБИ: ПОСТАНОВА ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ
ВІД 7 ЛЮТОГО 2003 Р. № 2**

**3) ПРО ПРАКТИКУ ЗАСТОСУВАННЯ СУДАМИ КРИМІНАЛЬНОГО
ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПОВТОРНІСТЬ, СУКУПНІСТЬ І РЕЦИДИВ
ЗЛОЧИНІВ ТА ЇХ ПРАВОВІ НАСЛІДКИ : ПОСТАНОВА ПЛЕНУМУ
ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ ВІД 4 ЧЕРВНЯ 2010 Р. № 7**

1. ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ. ПЛАН

2. ДЖЕРЕЛА ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЇ.

3. СКЛАД ЗЛОЧИНУ:

- **ОБ'ЄКТ;**
- **ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА;**
- **СУБ'ЄКТ;**
- **СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА**

4. ПРЕДМЕТ.

5. ПОТЕРПІЛИЙ.

6. ПОДІЛ НА ВИДИ

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я

ОСОБИ – це суспільно небезпечні та протиправні діяння, що посягають на життя й здоров'я особи, руйнують і спотворюють ці найцінніші блага, а також наражають на небезпеку заподіяння їм шкоди.

при терміні померлого знаходити елементи цієї групи, слід взяти до уваги положення таких законодавчих і підзаконних актів України щодо регулювання питань охорони та захисту життя і здоров'я громадян.

ДЖЕРЕЛА ДЛІЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

- **ЗАКОН УКРАЇНИ “ПРО ЗАПОБІГАННЯ ЗАХВОРЮВАННЮ НА СИНДРОМ НАБУТОГО ІМУНОДЕФІЦИТУ (СНІД) ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ” ВІД 12 ГРУДНЯ 1991 Р.,**
- **ЗАКОН УКРАЇНИ “ПРО ТРАНСПЛАНТАЦІЮ ОРГАНІВ ТА ІНШИХ АНАТОМІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ЛЮДИНИ” ВІД 16 ЛИПНЯ 1999 Р.,**
- **ПРАВИЛА МЕДИЧНОГО ОГЛЯДУ З МЕТОЮ ВИЯВЛЕННЯ ВІЛ-ІНФЕКЦІЇ, ОБЛІКУ ВІЛ-ІНФІКОВАНИХ І ХВОРИХ НА СНІД ТА МЕДИЧНОГО НАГЛЯДУ ЗА НИМИ, ЗАТВЕРДЖЕНІ ПОСТАНОВОЮ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ВІД 18 ГРУДНЯ 1998 Р. № 2026,**
- **ПРАВИЛА СУДОВО-МЕДИЧНОГО ВИЗНАЧЕННЯ СТУПЕНЯ ТЯЖКОСТІ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ, ЗАТВЕРДЖЕНІ НАКАЗОМ МОЗ УКРАЇНИ ВІД 17 СІЧНЯ 1995 Р. № 6,**
- **ІНСТРУКЦІЯ ЩОДО КОНСТАТАЦІЇ СМЕРТІ ЛЮДИНИ НА ПІДСТАВІ СМЕРТІ МОЗКУ, ЗАТВЕРДЖЕНА НАКАЗОМ МОЗ УКРАЇНИ ВІД 25 ВЕРЕСНЯ 2000 Р. № 226,**
- **ІНСТРУКЦІЯ З ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ ПЕРИНАТАЛЬНОГО ПЕРІОДУ, ЖИВОНАРОДЖЕНОСТІ ТА МЕРТВОНАРОДЖЕНОСТІ, ЗАТВЕРДЖЕНА НАКАЗОМ МОЗ УКРАЇНИ ВІД 29 БЕРЕЗНЯ 2006 Р. № 179, ТОЩО.**

Слід також враховувати, що деякі питання забезпечення надійної охорони життя та здоров'я людини врегульовано **міжнародним законодавством:**

- **Європейською конвенцією з прав людини від 4 листопада 1950 р.,**
- **Конвенцією ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 р.,**
- **Європейською конвенцією про запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню від 28 листопада 1987 р.,**

ОБ'ЄКТ

Розглядаючи об'єкт цих посягань, слід пам'ятати, що в розділі II Особливої частини КК об'єднано посягання на два різних родових об'єкти

**суспільні відносини
щодо охорони життя**

**суспільні відносини
щодо охорони здоров'я**

Необхідно виходити з того, що кожний злочин проти життя завжди пов'язаний із заподіянням шкоди здоров'ю, проте не кожне посягання проти здоров'я зашкоджує життю.

НАПРИКЛАД

При вчиненні такого злочину проти життя, **ЯК УБИВСТВО**, Руйнується і життя, і здоров'я потерпілого, однак заподіяння особі побоїв, мордувань, умисного легкого чи середньої тяжкості тілесного ушкодження **НЕ ПРИЗВОДИТЬ ДО ВТРАТИ ЖИТТЯ**, хоча при цьому страждає здоров'я. суспільні відносини у сфері охорони життя та здоров'я особи **ТАКОЖ Є БЕЗПОСЕРЕДНІМИ ОБ'ЄКТАМИ** відповідних злочинів.

ЖИТТЯ ОСОБИ – ЦЕ ОСОБЛИВА ФОРМА ІСНУВАННЯ
ЛЮДИНИ (ЛЮДСЬКОГО ОРГАНІЗМУ), ЩО
ХАРАКТЕРИЗУЄТЬСЯ ЦІЛІСНІСТЮ ТА ЗДАТНІСТЮ ДО
САМООРГАНІЗАЦІЇ; ЦЕ НАЙВАЖЛИВІШЕ БЛАГО, ЯКЕ, В РАЗІ
СМЕРТІ ЛЮДИНИ, НЕ МОЖЕ БУТИ ВІДНОВЛЕНО.

ЗДОРОВ'Я ОСОБИ – ЦЕ СТАН ЛЮДСЬКОГО
ОРГАНІЗМУ, ПРИ ЯКОМУ НОРМАЛЬНО ФУНКЦІОНУЮТЬ УСІ
ЙОГО ОРГАНИ ТА ТКАНИНИ. ТЕРМІН “ОСОБА” ОЗНАЧАЄ
ОКРЕМИЙ ІНДИВІД, ОСОБИСТІСТЬ, ЛЮДИНУ ЯК ВТІЛЕННЯ
ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАЧАЛА В СУСПІЛЬСТВІ.

ВЛАСТИВІ ДОДАТКОВІ ОБОВ'ЯЗКОВІ ЧИ

ФАКУЛЬТАТИВНІ БЕЗПОСЕРЕДНІ ОБ'ЄКТИ

- 1. воля,**
- 2. честь**
- 3. гідність особи,**
- 4. встановлений законодавством порядок надання громадянам медичної допомоги**
- 5. тощо.**

З ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ АНАЛІЗОВАНІ ЗЛОЧИНИ
ХАРАКТЕРИЗУЮТЬСЯ ПЕРЕВАЖНО ТРЬОМА **ОБОВ'**
****ЯЗКОВИМИ** ОЗНАКАМИ:**

- 1) СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИМ ДІЯННЯМ;**
- 2) СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИМИ НАСЛІДКАМИ;**
- 3) ПРИЧИНОВИМ ЗВ'ЯЗКОМ МІЖ СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИМ ДІЯННЯМ І СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИМИ НАСЛІДКАМИ.**

Звідси більшість з таких злочинів сконструйовано як злочини з **матеріальним складом**

- **усі види вбивств і тілесних ушкоджень;**
- **ненадання допомоги особі, що перебуває в небезпечному для життя стані;**
- **незаконна лікувальна діяльність.**

Це означає, що слід встановлювати наявність не тільки суспільно небезпечного діяння (дії чи бездіяльності), а й суспільно небезпечних **НАСЛІДКІВ і **ПРИЧИНОВОГО ЗВ'ЯЗКУ** між таким діянням і його наслідками.**

**Однак у розділі II Особливої частини КК є
також злочини з **ФОРМАЛЬНИМ**
СКЛАДОМ:**

- ☐ **погроза вбивством,**
- ☐ **незаконне проведення абортів,**
- ☐ **залишення в небезпеці.**

**Тому для їх кваліфікації за об'єктивною
стороною слід, як мінімум, встановити **ЗМІСТ**
самого суспільно небезпечного діяння.**

ОЗНАКИ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ

На кваліфікацію злочинів проти життя та здоров'я особи можуть впливати такі ознаки їх об'єктивної сторони:

А) ЧАС ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ (Наприклад, **час пологів або одразу ж після** них при вчиненні умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини);

Б) СПОСІБ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ (Наприклад, **обман** при вчиненні насильницького донорства);

В) ОБСТАНОВКА ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ (Наприклад, **необхідна оборона** при умисному вбивстві, якщо перевищено її межі).

СТОРОНУ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ, МОЖУТЬ БУТИ:

- **БЛАНКЕТНИМИ** (Наприклад, ст. 143 “порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини”)
- **ВІДСИЛЬНИМИ** (Наприклад, ст. 122 “умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження”),

ТОМУ ДЛЯ РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ЦИХ ЗЛОЧИНІВ НЕОБХІДНО РЕТЕЛЬНО АНАЛІЗУВАТИ ЗМІСТ НЕ ТІЛЬКИ ІНШИХ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ, А Й ПОЛОЖЕННЯ НЕКРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА, ДО ЯКОГО ВІДСИЛАЮТЬ СТАТТІ ЦЬОГО КОДЕКСУ.

СУБ'ЄКТ
Суб'єктами цих злочинів можуть бути **ФІЗИЧНІ ОСУДНІ ОСОБИ,**
ЯКІ ДОСЯГЛИ 14-РІЧНОГО (СТАТТІ 115–117, 121 І 122 КК) АБО 16-
РІЧНОГО (РЕШТА СТАТЕЙ) ВІКУ.

ПРИ ВЧИНЕННІ ДЕЯКИХ ПОСЯГАНЬ НА ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ
СПЕЦІАЛЬНИМИ СУБ'ЄКТАМИ злочинів можуть бути:

А) МЕДИЧНІ, ФАРМАЦЕВТИЧНІ, А ТАКОЖ ІНШІ ПРАЦІВНИКИ, ЩО ЗА
СВОЇМИ ПРОФЕСІЙНИМИ ОБОВ'ЯЗКАМИ МАЮТЬ ПЕВНИЙ СТОСУНОК
ДО ХВОРИХ АБО ДО ЛІКІВ (СТ. 131 КК);

Б) СЛУЖБОВА ОСОБА ЧИ МЕДИЧНИЙ ПРАЦІВНИК ЛІКУВАЛЬНОГО
ЗАКЛАДУ, ПРАЦІВНИК ДОПОМІЖНОГО ПЕРСОНАЛУ ЦЬОГО ЗАКЛАДУ
(СТ. 132 КК);

В) ОСОБА, ЩО НЕ МАЄ НАЛЕЖНОЇ ОСВІТИ (СТ. 138 КК).

ВАЖЛИВЕ ПИТАННЯ

Керуючись вимогами п. 3 ППВСУ “про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров’я особи” від 7 лютого 2003 р. № 2, слід зазначити про таке: **У РАЗІ, КОЛИ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРИТЯГНУТО КІЛЬКОХ ОСІБ, ЯКІ ДІЯЛИ СПІЛЬНО** з умислом, спрямованим на позбавлення життя потерпілого чи заподіяння шкоди його здоров’ю, належить з’ясовувати і зазначати у відповідних процесуальних документах **ХАРАКТЕР ЇХНІХ ДІЙ, СТУПІНЬ УЧАСТІ У ВЧИНЕННІ ЗЛОЧИНУ КОЖНОЇ З НИХ.**

Дії осіб, які безпосередньо брали участь у позбавленні життя потерпілого або заподіянні шкоди його здоров’ю, **ПОТРІБНО КВАЛІФІКУВАТИ ЗА СТАТТЯМИ КК УКРАЇНИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЮТЬ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО ЧИ УМИСНЕ ЗАПОДІЯННЯ ШКОДИ ЗДОРОВ’Ю, А ДІЇ ОРГАНІЗАТОРІВ, ПІДБУРЮВАЧІВ І ПОСОБНИКІВ, ЯКІ НЕ БУЛИ СПІВВИКОНАВЦЯМИ ЗЛОЧИНІВ, – ЗА ТИМИ Ж СТАТТЯМИ З ПОСИЛАННЯМ НА ВІДПОВІДНУ ЧАСТИНУ СТ. 27 КК. ПРИ ЕКСЦЕСІ ВИКОНАВЦЯ,**

ПРИКЛАД

Коли один із співучасників вийшов за межі домовленості щодо обсягу злочинних дій і **ВЧИНИВ БІЛЬШ ТЯЖКИЙ АБО ІНШИЙ ЗЛОЧИН (наприклад, при домовленості заподіяти потерпілому тілесні ушкодження позбавив його життя), за цей злочин повинен відповідати **ЛИШЕ ЙОГО ВИКОНАВЕЦЬ**, а інші особи – за злочини, вчинені ними в межах домовленості.**

СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

ІЗ СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ЦІ ЗЛОЧИНИ ХАРАКТЕРИЗУЮТЬСЯ
ТАКИМИ ФОРМАМИ ВИНИ:

- **УМИСНОЮ** (Наприклад, умисне вбивство, умисне тяжке тілесне ушкодження, погроза вбивством),
- **НЕОБЕРЕЖНОЮ** (Наприклад, убивство через необережність, необережне тяжке чи середньої тяжкості тілесне ушкодження)
- **СКЛАДНОЮ (ЗМІШАНОЮ)** (Наприклад, доведення до самогубства, зараження вірусом імунодефіциту людини чи вірусом іншої невиліковної хвороби, ненадання допомоги особі, що перебуває в небезпечному для життя стані).

**МОТИВ І МЕТА, А ТАКОЖ ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ВИННОГО
У НИЗЦІ ВИПАДКІВ Є **ОБОВ'ЯЗКОВИМИ**
ОЗНАКАМИ СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ СКЛАДІВ
ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ, А
ТОМУ ЇХ ВСТАНОВЛЕННЯ МАЄ БУТИ ЗАПОРУКОЮ
ПРАВИЛЬНОЇ І ТОЧНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ЦИХ
ПОСЯГАНЬ.**

ПРИКЛАД

Наприклад, спеціальними мотивами, що впливають на кваліфікацію умисного вбивства, є:

- **корисливі (п. 6 ч. 2 ст. 115 КК),**
- **хуліганські (п. 7 ч. 2 ст. 115 КК)**
- **мотиви расової, національної релігійної нетерпимості (п. 14 ч. 2 ст. 115 КК).**

Скоєння такого злочину, як насильницьке донорство (ст. 144 кк) **НЕМОЖЛИВЕ БЕЗ МЕТИ** використання людини як донора.

Емоційний стан є обов'язковою ознакою фактично двох злочинів проти життя та здоров'я особи:

- 1) умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання (ст. 116 КК);
- 2) умисного тяжкого тілесного ушкодження, заподіяного у стані сильного душевного хвилювання (ст. 123 КК України).

ЯК ЗАЗНАЧЕНО У П. 27 ППВСУ “ПРО СУДОВУ ПРАКТИКУ В СПРАВАХ ПРО ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ’Я ОСОБИ” ВІД 7 ЛЮТОГО 2003 Р. № 2, ВІДПОВІДНО ДО СТ. 76 КПК УКРАЇНИ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ПРИЧИН СМЕРТІ, ТЯЖКОСТІ Й ХАРАКТЕРУ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ Є ОБОВ’ЯЗКОВИМ. ПРИ ЦЬОМУ СЛІД ВРАХОВУВАТИ, ЩО ВИЗНАЧЕННЯ НАЯВНОСТІ ОЗНАК ОСОБЛИВОЇ ЖОРСТОКОСТІ, МУЧЕННЯ, МОРДУВАННЯ, КАТУВАННЯ, ЗНІВЕЧЕННЯ ОБЛИЧЧЯ Є КОМПЕТЕНЦІЄЮ СУДУ. ВСТАНОВЛЮВАТИ Ж, ЧИ Є ЗНІВЕЧЕННЯ ОБЛИЧЧЯ НЕПОПРАВНИМ, НЕОБХІДНО ЗА ДОПОМОГОЮ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ. ВОДНОЧАС ТРЕБА МАТИ НА УВАЗІ, ЩО ВИСНОВКИ СУДОВО-МЕДИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ МІСТЯТЬ ЛИШЕ МЕДИЧНУ ОЦІНКУ НАСЛІДКІВ ЗЛОЧИННОГО ДІЯННЯ І САМЕ В ТАКОМУ РОЗУМІННІ ВОНИ ПОВИННІ ОЦІНЮВАТИСЯ СУДАМИ ПРИ ВИРІШЕННІ ПИТАННЯ ПРО ДОВЕДЕНІСТЬ ВИНУВАТОСТІ ОСОБИ У ЗЛОЧИНІ, ОБСТАВИН ЙОГО ВЧИНЕННЯ ТА ПРО ЙОГО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВУ КВАЛІФІКАЦІЮ. ДЛЯ З’ЯСУВАННЯ, ЧИ ВЧИНЕНО ДІЯННЯ В СТАНІ СИЛЬНОГО ДУШЕВНОГО ХВИЛЮВАННЯ, СУДИ МАЮТЬ ПРИЗНАЧАТИ ПСИХОЛОГО-ПСИХІАТРИЧНУ ЕКСПЕРТИЗУ.

ПРЕДМЕТОМ ДЕЯКИХ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

ПРЕДМЕТ
МОЖУТЬ БУТИ:

- ☐ **ВІДОМОСТІ ПРО ПРОВЕДЕННЯ МЕДИЧНОГО ОГЛЯДУ ОСОБИ НА Виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини, або захворювання на синдром набутого імунодефіциту (СНІД) та результати такого обстеження (ст. 132 КК);**
- ☐ **ОРГАНИ ТКАНИНИ ЛЮДИНИ (ст. 143 КК);**
- ☐ **КРОВ (ст. 144 КК);**
- ☐ **ЛІКАРСЬКА ТАЄМНИЦЯ (ст. 145 КК) ТОЩО.**

ПОТЕРПІЛИЙ

ПОТЕРПІЛІ ВІД ЦИХ ЗЛОЧИНІВ – ШИРОКЕ КОЛО ОСІБ:

- 1) ЗАРУЧНИК, ВИКРАДЕНА ЛЮДИНА, МАЛОЛІТНЯ ДИТИНА, ВАГІТНА ЖІНКА ТОЩО** (При вчиненні умисного вбивства за обтяжуючих обставин);
- 2) БЛИЗЬКІ РОДИЧІ** (Наприклад, при вчиненні тяжкого чи середньої тяжкості тілесного ушкодження);
- 3) ОСОБА, ЩО ПЕРЕБУВАЄ В НЕБЕЗПЕЧНОМУ ДЛЯ ЖИТТЯ СТАНІ** (При ненаданні допомоги такій особі);
- 4) ХВОРИЙ** (При ненаданні йому допомоги медичним працівником);
- 5) ПАЦІЄНТ** (При порушенні його прав).

1) ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖИТТЯ ОСОБИ:

ПОДІЛ НА ВИДИ

- **ВБИВСТВА (СТАТТІ 115–119 КК),**
- **ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА (СТ. 120 КК)**
- **ПОГРОЗИ ВБИВСТВОМ (СТ. 129 КК);**

2) ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я ОСОБИ:

- **ТІЛЕСНІ УШКОДЖЕННЯ (СТАТТІ 121–125 І 128 КК);**
- **ЗАВДАННЯ ФІЗИЧНИХ АБО МОРАЛЬНИХ СТРАЖДАНЬ (СТАТТІ 126 І 127 КК);**
- **ЗАРАЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИМИ ХВОРОБАМИ (СТАТТІ 130 І 133 КК);**

3) ЗЛОЧИНИ, ЩО СТАВЛЯТЬ У НЕБЕЗПЕКУ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ:

- **ЗЛОЧИНИ У МЕДИЧНІЙ СФЕРІ (СТАТТІ 131, 132, 138–145 КК);**

- **ІНШІ ЗЛОЧИНИ (СТАТТІ 134–137 КК)**